

Turizm dəhlizi boyunca qurulan infrastruktur

Əgər turizmi inkişaf etdirmək, marşrutlar üzrə turist axınını təmin etmək istəyiriksə...

"Ölkənin ən vacib məsələlərindən biri turizm dəhlizləri boyunca restoran və kafelerin xidmət səviyyəsinin aşağı olması, sanitariya qovşaqlarının olmamasıdır". Bir neçə gün əvvəl Azərbaycan Turizm Sammitində səslənən bu fikirlər həqiqətən təkcə ölkə əhalisini deyil, həm də gələn turistləri narazı salan məqamları bir daha gündəmə gətirdi. "Bu, regionlara gedən turistləri çox narahət edir. Sevindirici haldır ki, artıq bununla bağlı işlər görülür və yekunlaşmaq üzrədir. Turizm dəhlizləri boyu müəyyən olunmuş sahələrdə sanitariya qovşaqlarının tikintisi nəzərdə tutulub. Bu istiqamətdə 50-dək infrastruktur tikiləcək"- sammitdə qeyd edildi. Həqiqətən də, xüsusən, regionlara gedən yollar boyunca kafe və restoranların xidmət səviyyəsinin aşağı olması, sanitariya qovşaqlarının çatışmazlığı və natəmizliyi narahətlik yaradan məsələlərdəndir.

Xarici ölkələrin təcrübəsinə istinad etsək, turizm marşrutları boyunca və ya bir şəhərdən digər bir şəhərə, yaxud bir ölkədən digər bir ölkəyə avtobus və ya şəxsi maşınla hərəkət edərkən, müəyyən nöqtələrdə kafe və restoranlar və sanitariya qovşaqları fəaliyyət göstərir. Yolçular həmin nöqtələrdə yüksək standartlara cavab verən kafe və restoranlarda yemək yeyir, çay və ya kofe içir, dincəlir, müəyyən ərzaqlar alır, təmiz sanitariya qovşaqlarından istifadə edirlər. Nəzərə alsaq ki, bu model Avropa ölkələrində yüksək səviyyədə qurulub və gedən turistləri son dərəcə razı salır, onda belə bir təcrübənin bizim turizm marşrutları üzrə də tətbiqinin vacibliyi qaçılmazdır.

Dövlət Turizm Agentliyinin turizm siyasəti və strategiyası şöbəsi, regional turizm və qoruqların inkişafı sektorunun böyük məsləhətçisi Könül Nuriyeva qəzetimizə açıqlamasında qeyd etdi ki, xidmət keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı turistlərin səfər etdikləri 25 rayonda təlim ehtiyaclarının ödənilməsi üçün restoranlara, otellərə, şərab zavodla-

rina səfərlər edilib: "Həmin səfərlərdə hansı turizm müəssisəsinin hansı təlimlərə ehtiyacı olduğu ilə bağlı qiymətləndirmə aparıldı. Bu təlimlər üzrə hesabat hazırlandı. Növbəti ilin mart-aprel aylarından etibarən təlim ehtiyacları üzrə təkcə otel, restoran və şərab zavodları ilə kifayətlənmirik. Eyni zamanda, kənd qonaq evləri, turist qəbul edən kurort və sanatoriyaclarına, fermer təsərrüfatlarına təlimlərin verilməsi, həmçinin milli park ərazisində fəaliyyət göstərən bələdçilərə də müxtəlif istiqamətlərdə təlimlərin verilməsini planlaşdırırıq". K.Nuriyeva turizm marşrutları boyunca yol kənarında sanitariya qovşaqlarının düzəldilməsinin qarşıda duran vacib məsələlərdən olduğunu bildirir. Belə ki, ilkin mərhələdə Şamaxı, İsmayıl, Oğuz və Qəbələ istiqamətində yol kənarlarında sanitariya qovşaqlarının yaradılması təklifləri edilib ki, onların strukturunun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı işlər həyata keçiriləcək". Bu zonalarda hansı kriteriyalar üzrə seçilməsinə gəlincə, turistlərin ən çox səfər etdikləri yerlər olaraq nəzərdə tutulub.

"Millenium" Turizm Konqres DMC şirkətinin rəhbəri Ruslan Quliyev bildirdi ki, yol kənarlarında kafe və restoranların xidmət səviyyəsinin yaxşılaşdırılması və sanitariya qov-

şaqların yerləşdirilməsi məsələləri "Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi"nin müddəalarında da yer alıb: "Bundan əvvəl turizm sektorunu təmsilçiləri arasında "hansı nöqtələr üzərində sanitariya qovşaqlarının olması vacibdir?" sualı ilə bağlı keçirilən sorğular, eyni zamanda bölgədə mehmanxana təmsilçiləri ilə söhbətlər əsnasında söylənilən marşrutlar üzərindəki yerlər nəzərə alınmalıdır. Məsələn, Cənub, Şimal, Qərb marşrutları, eyni zamanda, Bakı-Abşeron marşrutları, həmçinin İpək yolu üzərində yerləşən bütün nöqtələrdə bu tip təsərrüfatların yaradılması vacibdir. Sanitariya qovşaqlarının ən azı 50 km-dən bir olması zəruridir".

Turizmçi Ceyhun Aşurov da bildirir ki, turizm üzrə Strateji Yol Xəritəsində bu tip məsələlərin həlli nəzərdə tutulub. "Turistlər marşrut boyu gedərkən əvvəllər kafe və restoranlar müasir standartlara cavab vermirdi, sanitariya qovşaqları qaydaları elementar tələblərə uyğun deyildi və yaxud müasir standartlara uyğun restoran və kafelerin sayı çox məhduddaydı idi. Xüsusən bura sanitariya qovşaqlarını da əlavə etsək, yolboyu onların ciddi qıtlığı hiss olunurdu. Əgər turizmi inkişaf et-

dirmək, marşrutlar üzrə turist axınını təmin etmək istəyiriksə bu tip məsələlər gündəmdə həllini tapmalıdır. Turist marşrutları üzrə bir neçə dayanacaq nəzərdə tutulursa, bu, ölkəmiz, turistlərin gedəcəyi məkanlar haqqında təsəvvürlərinin formalaşmasına ciddi təsir edir. Təsəvvür edin, Bakıda hər hansı bir rayon istiqamətində 2-3 saatlıq bir tur ərzində avtobus ən azı iki dəfə dayanmalı olursa, insanların istər oturmaqları, yeyib-içəcəkləri məkanlar və sanitariya qovşaqları təmiz, müasir standartlara cavab verən vəziyyətdə olmalıdır. Bütün bunlar ümumi turizm zəncirinin bir həlqəsidir. Bunlar bir-birilərinə tamamlamalıdır. Bu baxımdan, bunlar ciddi məsələdir. İstər sanitariya qovşaqları, istərsə də restoran və kafelerin xidmət səviyyəsi olsun, bu problemlər, inanırıam ki, yaxın gələcəkdə öz həllini tapacaq".

Turizmçinin sözlərinə görə, bu istiqamətdə yerli icra hakimiyyəti orqanları ilə birlikdə ciddi işlər görülür. Bundan sonra mövcud və yaradılacaq turizm marşrutları üzrə obyektlərin də müəyyən standartlara cavab verməsi üçün müəyyən tələblər və ya tövsiyələr olacaq".

Azərbaycan Turizm Assosiasiyası sədrinin müşaviri Müzəffər Ağakarimov hesab edir ki, yol kənarlarında yerləşən ictimai iş müəssisələrinin xidmət səviyyəsinin yaxşılaşdırılması və sanitariya-gigiyenik normalara əməl edilməsi vacib məsələlərdir: "Xüsusən, sanitariya-gigiyenik normalara əməl olunmur, sanitariya qovşaqları pis vəziyyətdədir. Fəaliyyət göstərən iş müəssisələri bu qaydalara xüsusi fikir verməlidir. Bu da turistlərdə təbii narazılıq yaradır. Həmçinin bunlar bizim imicimiz, ümumən turizm strukturunu haqqında fikirlər formalaşdırır. O cümlədən, şəhərdə də sanitariya qovşaqları çox olmalıdır ki, gələn turistlər ekskursiyalar vaxtı bu qovşaqlardan istifadə edə bilsinlər". M.Ağakarimov kafe və restoranlarda xidmət səviyyəsinin aşağı olduğunu qeyd edir: "Bununla bağlı çoxlu narazılıqlar var. Həmçinin qiymət siyasətində də dəyişiklik lazımdır. Çünki qiymətlər çox bahadır. Qərribə bir paradoks yaranır: iş müəssisələri qiyməti qaldırırlar, amma xidmət yoxdur. İnsanda narazılıq o zaman yaranır ki, göstərilən bir manatlıq xidmətə görə on manat tələb edirlər. Xüsusən, bəzən kafe və restoranlarda, çayxanalarda müştəri oturmamışdan depozit tələb edirlər. Bu da turistlərin narazılığına səbəb ola bilər. Ölkəyə turistlərin cəlbə istiqamətində bu kimi xidmətlərin səviyyəsinin qaldırılması vacib məsələlərdəndir".

Hərçənd ölkəmizdə yeni yaranan bəzi nümunələr var. Məsələn çay içmək, qidalanmaq üçün yeri, təmiz sanitariya qovşağı, tibb məntəqəsi və s. xidmətlərə malik müasir tipli obyektlər olsa da, onların sayının genişləndirilməsinə və ölkə boyu - turizm marşrutları boyunca fəaliyyətinə şərait yaradılmasına ehtiyac var. Necə deyirlər, bir güllə bahar olmur...

Tərənə Məhərrəmov